

BEREISHIS: A STUDY OF TEXT, TRADITION & THEOLOGY

WHY BEGIN IN THE BEGINNING?

דברי דוד לבעל הט"ז (בראשית א:א)

ראיתי כתב אחד ישן נושן מאוד ביאור רש"י, כתוב בו שזה המאמר בשם ר' יצחק שמביא רש"י אינו מוזכר בשום מדרש או תלמוד... אלא שזה ר' יצחק היה אביו של רש"י ולא היה למדן גדול, ורש"י רצה לכבד אביו ולהזכירו בתחילת חיבורו ואמר לו: שאל איזה קושיא ואכתבנה על שמך... וזו אינו, שמביא בפ' בתרא דע"ז (ע"ה). "זה לשון אבי מורי מנוחתו כבוד", ומוכח שהיה בעל תורה

ילקוט שמעוני (פ' בא רמז קפ"ז)

א"ר יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחדש הזה לכם, ולמה התחיל מבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים

בראשית רבה (פרשה א)

רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתח (תהלים קיא) כח מעשיו הגיד לעמו וגו' מה טעם גילה הקב"ה לישראל מה שנברא ביום הראשון, ומה שנברא ביום השני, מפני עובדי כוכבים ומזלות שלא יהיו מונין את ישראל, ואומרין להם הלא אומה של בזויים אתם, וישראל משיבין אותן ואומרין להם, ואתם הלא בזויה היא בידכם, הלא כפתורים היוצאים מכפתור השמידום וישבו תחתם, העולם ומלואו של הקב"ה, כשרצה נתנה לכם, וכשרצה נטלה מכם ונתנה לנו...

שיר השירים רבה (פרשה א ד"ה ב ר' ינא)

ר' ינאי אמר לא היתה התורה צריכה להדרש אלא מהחדש הזה לכם, ומפני מה גלה הקדוש ב"ה לישראל מה ביום ראשון ומה ביום שני עד יום ששי בזכות שאמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע מיד גלה להם, ר' ברכיה אמר כתיב (דברים ד) ויגד לכם את בריתו ויגד לכם את ספר בראשית שהוא תחלת ברייתו של עולם, אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים, אלו עשרת הדברות עשרה למקרא ועשרה לתלמוד...

שפתי חכמים (בראשית שם אות א*)

דהא התורה לא נתנה לישראל אלא בשביל המצות הכתובים בה שיקיימו אותם, ועל כן נקראת בלשון תורה, א"כ כל הני סיפורי דברים לא היה לו לכתוב בתורה אלא לעשות ספר בפנ"ע כמו ספר יהושע או ספר שופטים

הגות בפרשיות התורה – נחשוני (ס' בראשית עמ' 10)

אולם אחרי התבוננות אפשר לומר, כי חז"ל בשאלתם התכוונו לא לפרשת החודש כמצות ציבורית ראשונה, אלא לפ' יציאת מצרים בכללותה, שמקומה בתורה ובמחשבת ישראל מרומם ונעלם על פרשת בריאת העולם

ספר הכוזבי (מאמר א' פרק כ"ה)

ולא אמר "אלורי שמים וארץ" ולא "בוראי ובוראך" פתח דבריו אל ישראל, אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך... השיבותיך מה שאני חייב בו וחייבים בו כל עדת בני ישראל, אשר התברר אצל המעמד הזה בראות עיניהם...

רמב"ן (בראשית א:א)

בראשית ברא אלהים – אמר רבי יצחק... ויש לשאול בה, כי צורך גדול הוא להתחיל התורה בבראשית ברא

אלהים, כי הוא שורש האמונה, ושאינו מאמין בזה וחושב שהעולם קדמון, הוא כופר בעיקר ואין לו תורה כלל. והתשובה, מפני שמעשה בראשית סוד עמוק אינו מובן מן המקראות, ולא יודע על בוריו אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה, ויודעו חייבין להסתיר אותן, לכך אמר רבי יצחק שאין להתחלת התורה צורך בבראשית ברא, והספור במה שנברא ביום ראשון ומה נעשה ביום שני ושאר הימים, והאריכות ביצירת אדם וחיה, וחטאם וענשם, וספור גן עדן וגרוש אדם ממנו, כי כל זה לא יובן בינה שלימה מן הכתובים . . . ויספיק לאנשי התורה בלעדי הכתובים האלה, ויאמינו בכלל בנוכח להם בעשרת הדברות (שמות כ יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בס וינח ביום השביעי, ותשאר הידיעה ליחידים שבהם הלכה למשה מסיני עם התורה שבעל פה:

רמב"ן (בראשית א:א)

ונתן רבי יצחק טעם לזה, כי התחילה התורה בבראשית ברא אלהים וספור כל ענין היצירה עד בריאת אדם, ושהמשילו במעשה ידיו וכל שת תחת רגליו, וגן עדן שהוא מבחר המקומות הנבראים בעולם הזה נעשה מכוון לשבתו, עד שגירש אותו חטאו משם, ואנשי דור המבול בחטאם גורשו מן העולם כולו, והצדיק בהם לבדו נמלט הוא ובניו, וזרעם חטאם גרם להם להפיצם במקומות ולזרותם בארצות, ותפשו להם המקומות למשפחותם בגוייהם כפי שנודמן להם:

אם כן ראוי הוא, כאשר יוסיף הגוי לחטוא, שיאבד ממקומו ויבוא גוי אחר לרשת את ארצו, כי כן הוא משפט האלהים בארץ מעולם . . . שגירש משם מורדיו, והשכינ בו עובדיו, שידעו כי בעבודתו ינחלוה, ואם יחטאו לו תקיא אותם הארץ, כאשר קאה את הגוי אשר לפניהם:

שם דרך להגרש"ז ברוידא (בראשית – חלק המאמרים, מאמר א')

אלא שעדיין אינם דברי ר' יצחק מובנים וכי אומות העולם מסכימים עם תשובה זאת . . . ומאי אהני לן איפוא רבי יצחק בדבריו.

ומכאן נלמד שתשובת רבי יצחק לא נועדה לאומות העולם שידו לנו שאיננו ליטים, אלא התשובה לועדה לעצמנו – שנדע שא"י ניתנה לנו ביושר ובעדק, כדי לנטוע בנו את מידת היושר וההגינות, שנדע שאין לנו שמץ של אי צדק . . . בכך שעם ישראל קיבל את א"י

מהר"ל בגור אריה (בראשית שם)

וא"ת דאכתי קשה מאי ענין נתינת הארץ לישראל אצל מצוות התורה שכתוב זה בתורה? ואין זה קשיא, מפני שרוב מצוות התורה תלויות בארץ, שהרי תרומות ומעשרות ובנין בית הבחירה תולה בארץ, ואם אין הארץ ליראל לא יתכנו אלו המצוות כלל, שהרי באלו כתיה "וירשת וישבת בה" . . . והרמב"ן כ' ג"כ שכל מצוות שבתורה משפטי "אלוקי הארץ", כלו' שכל המצוות הן שייכות דוקא בארץ, ולפיכך הוצרך לכתוב בתורה שמן הדין באה הארץ לישראל, שהוא בראה והוא נתנה

Rav Michael Rosenweig, *The Central Role of Eretz Yisrael In Torah Life* (torahweb.org)

Rashi's approach raises some fundamental questions. Does the fact that our claim to Eretz Yisrael has been challenged by other nations justify the need to project the basis of our sovereignty as the very first principle of the Torah, even at the expense of establishing the Torah's halakho-centricity The role of Eretz Yisrael in kiddush ha-chodesh and its centrality in other pivotal institutions that affect all of Jewish life and that have little or nothing to do with the technical sanctity of the soil of the Land stems precisely from the same idealistic concept of Jewish communal life that symbolically qualifies kiddush ha-chodesh for a central role! Thus, the Torah did not abandon the motifs of halakho-centricity and of the opportunities and aspirations of halakhic national life by first grounding our claim to Eretz Yisrael, but actually reinforced these principles. The Torah conveys that our identification with our homeland is a component that is critical to our identity and to our spiritual-halakhic aspirations as a people.